Тема 2. Шляхи реалізації діяльнісного підходу

1. Інструменти реалізації діяльнісного підходу.
2. Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання.
3. Тематичний підхід в освітньому процесі.
4. Методика проведення уроків із застосуванням діяльнісного підходу. Дизайн уроку на засадах. діяльнісного підходу.
5. Діяльнісні міжпредметні завдання (діагностичні роботи) на уроках.

1. Інструменти реалізації діяльнісного підходу.

Діяльнісний підхід дає можливість організувати активну творчу діяльність молодшого школяра через гру, досліди, проєкти, групову роботу, стратегії розвитку критичного мислення, інтеграцію тощо. Такі інструменти реалізації діяльнісного підходу до навчання в освіті сприяють організації навчальної діяльності з позиції конкретного учня на засадах рівноправного партнерства та емпатії, активного діалогу, визнання унікальності періоду дитинства, а також надають можливість розвитку важливих soft skills, а саме, критичне мислення, здатність до вирішення проблем, соціальні, організаційні, комунікативні навички.

Завдання: спробуйте відгадати / сформулювати назви інструментів реалізації ДП

Учні висувають гіпотези, проводять дослід, аналізують результати та формулюють висновок.

Учні планують послідовність роботи, розподіляють обов'язки, створюють продукт, та презентують результат.

Учитель наскрізно застосовує ігрові вправи і завдання

Навчання через гру

Підхід «навчання через гру» в сучасній освіті розуміють як стратегію навчання, що поєднує в собі ігрові та інтерактивні методи, форми, прийоми навчання, з метою підвищення пізнавальної мотивації учнів та ефективності освітнього процесу. Для того щоб забезпечити стійке позитивне ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, гра має використовуватися не як окремий метод чи прийом навчання, а наскрізний підхід.

В контексті підходу «навчання через гру», гра виступає активною діяльністю та полегшує процеси засвоєння та закріплення знань, впливає на розвиток і дозрівання особистості. Ігрові вправи і завдання, за умови наскрізного застосування, стимулюють дитячу творчість, свободу думки та дій, розвивають ініціативу, сміливість, волю, наполегливість, справедливість, дисциплінованість, дух співпраці.

Навчання через дослідження

Завдяки застосуванню «навчання через дослідження» учні здобувають знання не шляхом пасивного сприйняття інформації, а через активне дослідження явищ, процесів і проблем. Воно передбачає постановку запитань, висування гіпотез, проведення спостережень, експериментів, аналіз отриманих результатів і формулювання власних висновків. Такий спосіб навчання розвиває критичне мислення, ініціативність, уміння працювати з інформацією та робити обґрунтовані висновки. Учитель при цьому виконує роль наставника й координатора, який спрямовує учнів, але не дає готових рішень. Навчання через дослідження сприяє формуванню в учнів дослідницької культури, самостійності та впевненості у власних інтелектуальних можливостях.

Проєкти

Різноманітні за спрямованістю та змістом проєкти надають можливість формувати цілісне уявлення про предмет, процес чи явище та сприяють розвитку вмінь планувати, порівнювати, узагальнювати, ухвалювати рішення, вирішувати проблеми, формувати комунікативні та організаційні навички. Під час роботи над проєктом відбувається застосування раніше засвоєних знань, набутого досвіду, використання способів діяльності, яким педагоги навчили учнів тощо.

Робота в групах

Робота в групах сама по собі заснована на принципах діяльності, адже така організація навчання передбачає активність.

Робота в групах – це форма організації навчальної діяльності, за якої учні спільно виконують завдання, обмінюються ідеями, узгоджують рішення та досягають спільної мети. Такий підхід сприяє розвитку комунікативних умінь, відповідальності, уміння слухати інших і висловлювати власну думку. У процесі групової роботи учні навчаються співпраці, розподілу ролей, аргументації та взаємопідтримки.

Учитель виступає фасилітатором – створює умови для ефективної взаємодії, спостерігає за процесом і за потреби коригує його. Ця форма навчання стимулює активність кожного учасника, допомагає глибше засвоїти матеріал і формує важливі соціальні компетентності. Робота в групах також сприяє розвитку емоційного інтелекту й уміння працювати в команді – навичок, важливих не лише в навчанні, а й у житті.

Більше детально кожен інструмент реалізації діяльнісного підходу буде розглянуто в межах окремих тем.

2. Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання.

Багато науковців (Н. Ларіонова, Т. Пушкарьова, О. Савченко, Н. Стрельцова, О. Топузов) згодні з тим, що діяльнісний підхід у навчанні тісно пов'язаний з принципом інтеграції. Інтеграцію в навчанні розуміють як глибокий процес внутрішнього взаємопроникнення наукових знань і методів викладання різних навчальних предметів. Інтегроване навчання охоплює всі види навчальної діяльності та дає змогу створити модель організації педагогічного процесу, в якому дитина опановує базові наукові поняття в різних аспектах у різних освітніх галузях.

Важливість застосування інтеграції в початковій школі обумовлена тим, що для молодших школярів властиве не розчленоване, а цілісне сприйняття об'єктів навколишнього світу. У реальному житті дуже рідко дитина стикається із ситуаціями, які є монопредметними. Таким чином, інтеграція є ефективним способом системного та структурованого викладу знань та формування наскрізних вмінь.

У сучасному розумінні **інтегроване навчання** – це навчання, яке ґрунтується на комплексному підході. Освіта розглядається через призму загальної картини, а не ділиться на окремі дисципліни. Предметні межі майже зникають, натомість з'являється тематичне викладання, за якого декілька навчальних предметів об'єднуються навколо однієї теми.

Розуміння психологічних основ інтеграції було покладено в розробку Типових освітніх програм для початкової школи. Так, Типова освітня програма, розроблена творчою групою під керівництвом Р. Шияна в межах курсу «Я досліджую світ» передбачає повну інтеграцію природничої, громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, технологічної, інформатичної освітніх галузей і часткову інтеграцію мовно-літературної і математичної освітньої галузі. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко, інтегрує в курсі «Я досліджую світ» природничу, громадянську та історичну, соціальну та здоров'язбережувальну освітні галузі.

Педагогам пропонуються різні способи інтеграції:

- тематичний підхід, тобто відбувається інтеграція за змістом навчального матеріалу;
- діяльнісний підхід, за якого відбувається інтеграція способів дій чи навичок.

Діяльнісний підхід в інтеграції реалізується у межах навчальних предметів та / або в процесі тематичного навчання і дозволяє формувати наскрізні уміння. В межах онлайн-курсу для вчителів початкової школи на платформі EdEra І. Большакова знайомить вчителів з підходами її реалізації в залежності від кількості предметів на яких відбувається формування навичок та пріоритетності одного із них:

- одноцентричний: формування певної навички відбувається на уроці, що визначено педагогом як основний, а на інших навчальних предметах ця навичка закріплюється;
- багатоцентричний: формування різних наскрізних умінь на всіх навчальних предметах через взаємодоповнення;
- фокусний: формування навичок відбувається під час окремого навчального курсу з визначеними часовими межами.

Інтеграція може здійснюватися різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які адаптують для вивчення та інтегрують знання декількох наук або видів мистецтв ;
- розроблення нових форм уроків (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);
- упровадження навчальних проєктів;
- організація тематичних днів і тижнів.

Коли вчитель встановлює зв'язки між блоками навчальної інформації (чи окремими темами) у межах кожного навчального предмета, він реалізує **внутрішньопредметну інтеграцію.** Її ще називають *послідовною інтеграцією* та порівнюють з ниткою, на яку, наче намистинки, нанизують теми в певній логічній послідовності. Саме так створюють цілісність – намисто. Під час послідовної

внутрішньопредметної інтеграції вчитель має створити умови, за яких учні не тільки вивчають теми, а й розуміють зв'язки між ними.

Якщо вчитель установлює зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, він реалізує **міжпредметну інтеграцію.**

Сучасна освіта – предметоцентрична, отже, основну увагу зосереджують на внутрішньопредметній інтеграції. Перехід початкової освіти на якісно новий рівень, це, по суті, рух від внутрішньопредметної до міжпредметної інтеграції.

Таким чином, інтегроване навчання в межах предметоцентричного освітнього середовища – це сукупність послідовних та взаємопов'язаних дій учителя і учня, які спрямовані на формування цілісної картини світу школяра на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів).

Інтегроване навчання дає змогу вчителю та учням «виходити» за межі окремого навчального предмета (окремої освітньої галузі) та сприяє формуванню в дітей цілісної картини світу.

Учні зможуть:

- краще зрозуміти сутність об'єкта чи явища в контекстах різних навчальних предметів та сформувати цілісне уявлення про них;
- глибше зрозуміти ключові ідеї з огляду на їх аналіз із різних точок зору;
- краще оцінити, як використати набуті ідеї та навички в життєвих ситуаціях;
- системно мислити.

3. Тематичний підхід в освітньому процесі.

Одним із видів інтеграції навчання є міжпредметна інтеграція, а різновидом форм такої інтеграції є інтеграція змісту, або **тематична інтеграція** – процес зближення і поєднання різних навчальних предметів навколо однієї теми.

Тематична інтеграція уможливлює створення в учнів цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається. Створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору дозволяє уникнути дублювання інформації в змісті різних навчальних дисциплін та водночас розглянути аналогічний матеріал з різних боків, за допомогою різних дидактичних засобів. Так забезпечуються збалансованість у сприйманні інформації різних освітніх галузей, психологічно комфортна атмосфера навчальних занять.

Наказом Міністерства освіти і науки від 21 березня 2018 № 268 були затверджені 2 типові освітні програми, які, зокрема, відрізняються підходом до міжгалузевої інтеграції в межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Шияна, установлює в межах курсу повну інтеграцію 5-ти освітніх галузей (природнича, громадянська та історична, соціальна і здоров'язбережувальна, технологічна, інформатична) і часткову 2-х освітніх галузей (мовно-літературна; математична).

Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко, окреслює в межах курсу «Я досліджую світ» повну інтеграцію 3-х освітніх галузей (природнича, громадянська та історична, соціальна й здоров'язбережувальна).

Упровадження міжпредметної інтеграції в практику початкової освіти дозволяє глибоко опрацювати 35 тем протягом навчального року.

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків закладається фундамент для формування в учнів умінь комплексного бачення проблем реальної дійсності, різнопланових підходів до їх розв'язання.

Міжпредметні зв'язки можуть бути горизонтальними і вертикальними.

Горизонтальні міжпредметні зв'язки здійснюються тоді, коли інтегровані предмети вивчають відірвано в часі (наприклад упродовж тижня, місяця).

Горизонтальні міжпредметні зв'язки Тема «Осінь»		
Я досліджую світ	Українська мова	Дизайн та технології
Дискусійне питання: Чи є користь від опалого листя? Екскурсія до парку	Складання тексту-опису про осінь (на основі вражень від побаченого під час екскурсії)	Виготовлення фоторамки з осіннього листя та картону

Вертикальний міжпредметний зв'язок можна спостерігати у випадку, якщо інтегровані предмети вивчають у близьких часових межах (протягом одного уроку, одного дня).

Наприклад, учитель планує одну тему впродовж одного уроку, залучаючи з інших відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь та навичок, форму подання навчального матеріалу тощо.

Вертикальні міжпредметні зв'язки Тема «Водойми»	Українська мова	Правопис власних назв (водойм)
	Літературне читання	Читання вірша про річку
	Я досліджую світ	Правила безпечної поведінки на воді
	Мистецтво	Малювання водної рослини
	Математика	Вимірювання довжини (глибини) річки

Плануючи тематичний день/тиждень/місяць, педагог немовби створює неіснуючий об'єкт зі змісту навчального матеріалу різних дисциплін, однак цей об'єкт повинен функціонувати як живий цілісний організм. У тематичні дні/тижні часто об'єднують знання з різних предметів, розділів, тем навколо певної визначеної проблеми для узагальнення навчального матеріалу, інформаційного насичення, розвитку сприймання, світогляду, кругозору, мислення, пізнавальної активності тощо.

Сьогодні в практиці початкової школи використовуються два способи проведення тематичних днів:

1) тематичний день, який інтегрує зміст навчального матеріалу різних дисциплін;
2) тематичний день у межах тематичного тижня інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Їх проєктування має певні відмінності й відрізняється алгоритмом дій.

Тематичний день, який інтегрує зміст навчального матеріалу різних дисциплін

Такий тематичний день об'єднує блоки знань з різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня. Таке навчання забезпечує формування в молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно, емоційно, сприяє поглибленню та розширенню знань учнів, діапазону їх практичного застосування.

Процес інтеграції вимагає виконання певних умов:

- об'єкти дослідження однакові або досить близькі: досліджуємо об'єкт з різних сторін, використовуючи навчальний матеріал різних дисциплін;

- у навчальних предметах використовуються однакові або близькі методи дослідження предметів та явищ, що дозволяє демонструвати спосіб пізнання дійсності на прикладах з різних предметів;

- те, що пізнається, підпорядковується загальним закономірностям, які вивчаються на уроці і дозволяє узагальнити навчальний матеріал з різних навчальних дисциплін та пізнати більш складні взаємозв'язки.

Тематичний день у межах тематичного тижня інтегрованого курсу «Я досліджую світ»

Алгоритм його проєктування такий:

1. Аналізуємо завдання тижня й конкретизуємо їх у меті й завданнях тематичного дня.
2. Визначаємо освітні галузі, які можуть бути інтегровані.
3. Визначаємо стратегічні й загальні очікувані результати.

Види й зміст навчальної діяльності визначаються з урахуванням:

- мети й завдань дня;

- рівня готовності здобувачів освіти до виконання такого виду навчальної діяльності й опанування цього змісту.

Учасниками всеукраїнського тренінгу для тренерів з питань упровадження тоді ще проєкту Державного стандарту початкової загальної освіти (м. Ірпінь, 4-8 липня 2017 року) були запропоновані соціокультурні теми для потижневого планування освітнього процесу в межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти».

Переважна більшість цих тем стала основою для розробки Модельної навчальної програми для 1-го класу авторського колективу під керівництвом Р. Б. Шияна.

https://drive.google.com/drive/folders/1HiIZwjNnpHFD0QIiMa0-oISO8nsf1iby

Орієнтовне планування тематичного навчання:

1 клас – 33 теми/нова тема – щотижня. Кожна тема має 4 підтеми/питання (понеділок - четвер).

П’ятниця - виведення нового знання, рефлексія

2-4 класи – 9 тем для кожного місяця (для кожного класу теми місяців різні). Кожна тема розглядається через ключові проблемні питання, які групуються відповідно до 4 складових: 1) пізнання себе; 2) пізнання соціуму; 3) пізнання природи; 4) виведення нового знання, рефлексія, оцінювання (питання повторюються у кожній темі та забезпечують системність навчання)

З урахуванням принципу академічної свободи, проголошеного Концепцією «Нова українська школа» й закріпленого в законі України «Про освіту», теми тижнів визначає вчитель з урахуванням пропозицій самих здобувачів освіти.

Після визначення теми тижня визнаються проблемні питання / завдання, які відображають загальний зміст освітнього процесу цього тижня, завдання тижня.

Наступний крок – визначення загальних очікуваних результатів, на досягнення яких спрямований зміст цього тижня. Слід ураховувати, що використання такого орієнтира, як загальні очікувані результати:

- повинно відповідати ступеню готовності здобувачів освіти;
- має циклічний характер, а не обмежується межами цього тематичного тижня.

З урахуванням єдності інтегративного, тематичного та діяльнісного підходів, наступним кроком є підбір таких видів навчальної діяльності та їхнього змісту, до яких готові здобувачі освіти, та які оптимально сприяють досягненню загальних очікуваних результатів.

Плануючи види діяльності на кожен день тематичного тижня, слід врахувати:

1. Які види діяльності допоможуть учням не лише запам’ятати, а зрозуміти основні поняття теми?
2. Чому мають навчитися діти під час кожної діяльності. Як це пов’язано з очікуваними результатами?
3. Які ключові слова з теми потрібно опанувати? Які вправи для цього виконати?
4. Як організувати пошуково-дослідницьку діяльність? Який об’єкт чи явище аналізуватимуть учні в процесі дослідження?
5. Як діти будуть використовувати набуті знання? Який продукт створюватимуть?
6. Які вправи стимулюватимуть розвиток психічних процесів, критичного мислення й творчого мислення?
7. Як організувати взаємодію в парах і групах для спільного дослідження?

4. Методика проведення уроків із застосуванням діяльнісного підходу. Дизайн уроку на засадах діяльнісного підходу.

Діяльнісна технологія передбачає певну спрямованість діяльності вчителя. Нова навчальна інформація вводиться не через трансляцію готового знання, а через самостійне «відкриття» його дітьми. Мотивація забезпечується постановкою певної навчальної задачі. «Відкриття» дітьми понять, явищ і законів здійснюється за допомогою виконання ними предметних дій з реальними об’єктами та їхніми графічними схемами.

Урок має відповідати таким критеріям:

- мати прогностичну мету, спіралеподібну будову навчального матеріалу у вигляді розгортання знань;
- учитель повинен виконувати функції організатора навчального процесу, а учень – суб'єкта діяльності;
- залучати дітей до активної пізнавальної діяльності з метою формування нових здібностей;
- обирати оптимальні методи навчання, наочність;
- застосовувати моделювання;
- створюючи ситуацію успіху для кожної дитини тощо.

Учні навчаються активно, коли вони:

- ставлять запитання;
- шукають додаткову інформацію;
- відшукують зв’язки між окремими порціями нової інформації;
- намагаються пов’язати її з тим, що вже знають;
- прагнуть зрозуміти матеріал;
- шукають асоціації, систематизують, застосовують мнемічні прийоми;
- особисто зацікавлені у вивченні матеріалу;
- намагаються застосувати знання на практиці;

- здатні тривалий час концентрувати увагу;
- беруть на себе відповідальність за організацію процесу навчання;
- самостійно планують час;
- точно знають, що будуть робити далі;
- уважно ставляться до коментарів учителя;
- запитують як покращити результат;
- самостійно оцінюють свій прогрес;
- аналізують ефективність свого стилю навчання;
- намагаються заповнити прогалини у знаннях.

Зміни і запити у суспільстві вимагають зміщення акцентів у закладах освіти на розвиток м'яких навичок, зокрема критичного мислення, вміння розв'язувати проблеми, успішно комунікувати. Готових рецептів для вчителів немає і бути не може, адже у кожному конкретному випадку слід враховувати особливості вихованців, закладу освіти, можливості школи, власний стиль діяльності. Набуває популярності дизайн-мислення у школі, як системний підхід до вирішення складних проблем. Дизайн-мислення використовується тоді, коли ми не до кінця розуміємо, в чому полягає сама задача і як спрогнозувати її розвиток. Дизайн-мислення як технологія має такі етапи:

- відкриття – бажання і потреба користувача методом спостереження, інтерв'ю, дослідження з'ясувати запити, які потребують вирішення. Дуже

важливо зрозуміти потреби споживачів, особливості життя, контекст, щоб розпочати вирішення проблеми з емпатії;

- зосередження – концентрація на певному аспекті, задачі, проблемі, від якої можна відштовхнутись у подальшій роботі;
- уявлення – генерування можливих рішень для вирішення проблеми;
- прототипування – створення малюнка, опису, моделі, що виражає гіпотезу дизайну;
- випробування, апробація моделі з метою її поліпшення, удосконалення;
- аналізування власних зусиль, рефлексія.

Дизайн-мислення використовують педагоги в освітньому процесі з учнями, щоб допомогти їм підвищити мотивацію до навчання, навчити вичленяти і вирішувати проблеми, наблизити освітню діяльність до реального життя, сформувати відповідальне ставлення до власного навчання.

Вчителі завжди були дизайнерами, бо проєктування і проведення кожного уроку (заняття) передбачає врахування особливостей аудиторії (класу), запитів і потреб, почуттів здобувачів освіти. Педагоги використовують людиноорієнтований дизайн, балансують між потребами конкретної особистості і системи (державні стандарти). Етапи технології дизайн-мислення досить умовні, можуть впроваджуватись послідовно, мати більшу чи меншу вагу і значення в певному випадку. Проте, вони можуть слугувати орієнтирами для вчителів при проєктуванні (дизайні) освітнього процесу.

Новий Державний стандарт початкової освіти, регламентуючи свободу педагогічних спільнот у виборі шляхів навчання, виховання і розвитку школярів, відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу.

Словник іншомовних слів роз'яснює, що слово «дизайн» походить від англійського «проєктувати, креслити, задумати; вид діяльності, пов'язаний з проєктуванням предметного світу», та уточнює що фахівці з дизайну (дизайнери) розробляють зразки раціональної побудови предметного середовища.

Науковці визначають педагогічний дизайн як діяльність зі створення навчального заняття (курсу) на основі вивчення потреб учасників та з використанням новітніх розробок психологічної та педагогічної науки, що включає постановку цілей, відповідно до яких добирається контент, формат, інструменти навчання й способи оцінювання. При дизайні уроку важливо пам'ятати про такі напрями, які будуть відображені у побудові уроку: що вивчати? як вивчати? для чого вивчати? Правильно сформульована мета за формулою SMART має бути конкретною, вимірюваною, досяжною, реалістичною. Таким чином, учитель має спроєктувати «предметну лінію», «діяльнісну лінію», «комунікативну лінію» уроку.

Сучасний педагогічний дизайн має містити спрямованість на потреби учасників освітнього процесу, що включає визначення цілей та індикаторів досягнення результату, на добір відповідного контенту, формату та інструментів навчання, способів оцінювання, які добираються з урахуванням новітніх досліджень, особливостей навчання (педагогіка, психологія, нейробіологія).

Роберт Ганьє визначає такі принципи педагогічного дизайну:

- привернення уваги учнів;
- пробудження інтересу до теми;

- донесення цілей і завдань;
- формування ланцюжка асоціацій з наявними та новими знаннями;
- утримання отриманого матеріалу в довгостроковій пам'яті;
- застосування отриманих знань на практиці;
- конструктивний зворотний зв'язок;
- оцінка;
- перенесення практичних навичок в нові умови.

При дизайні уроку вчитель має враховувати:
- потреби учасників освітнього процесу, сфери їх зацікавленості;
- розуміння власних ресурсів;
- ресурси для взаємодії з учнями, колегами;
- як учні розуміють зміст матеріалу і куди рухатись далі? (що знають уміють? Які знання є актуальними? Як посилити значущість знань у житті?);
- цілепокладання, таксономія Блума;
- критерії та показники досягнення результатів;
- «когнітивні гачки» (для зацікавлення учнів – Барбара Оклі);
- інструменти засвоєння знань та формування умінь і навичок.

Важливо дібрати стратегії навчання для розвитку навичок мислення відповідно до рівня підготовки учнів, рівня складності самої теми та цілей: підтримувальне навчання (виділити ключові моменти, зробити кілька підходів до пояснення, сфокусуватися на потенційно незрозумілих ідеях); кероване навчання (продумати багато можливостей для практики за принципом від легкого до важкого, потурбуватися про те, щоб у всіх учнів була можливість займатися, дати вибір способу демонстрації знань), самостійне навчання (продумати реальні ситуації для відпрацювання ідей, можливості для вибудовування власних сенсів, привласнення знань з орієнтацією на навчальний намір учня. Важливо передбачити парну, групову, колективну, фронтальну роботу учнів, доцільне їх поєднання; забезпечити освітній процес необхідними засобами навчання.

Наведемо алгоритм дій вчителя при створенні дизайну уроку:
- формулювання мети з позиції учня;
- забезпечення варіативності (з врахуванням навчальних бар'єрів, сильних сторін, зони актуального та найближчого розвитку учнів, попередніх або фонових знань), що виражається у множинних способах представлення матеріалу, способах відтворення та залучення учнів;
- відбір матеріалу, методів, цифрового контенту;
- проведення уроку та оцінювання;
- рефлексія діяльності вчителем.

Етапи уроку будуть варіюватись залежно від його типу, але важливо розуміти сутність кожного етапу та планувати, які методи, прийоми, стратегії навчання будуть сприяти виконанню завдань на кожному із етапів уроку.

«Лінійкою виміру» впровадження діяльнісного підходу в освітньому процесі слугують такі показники його характеристик: значуща – наскільки заняття передбачало емоційне занурення у тему; наскільки запропонована взаємодія допомогла учням/ученицям встановлювати зв'язки між темою та власним досвідом; наскільки запропонована взаємодія, навчальний зміст був актуальний, близький для учнів/учениць; наскільки отриманий досвід буде корисним для учнів/учениць у повсякденному житті. Соціальна характеристика діяльнісного підходу: наскільки вираженою була взаємодія учнів/учениць одне з одним, обмін думками (спілкування в парах, робота в команді, вирішення спільних завдань); наскільки діти діляться думками з вчителем; наскільки заняття забезпечило розвиток в учнів/учениць умінь взаємодіяти, спілкуватись, обмінюватись ролями, домовлятись, приймати спільні рішення. Активна: наскільки ефективно використовувались відкриті запитання та відкриті завдання; наскільки діти були розумово (ментально) включені у процес; наскільки заняття сприяло розвитку рефлексивних умінь учнів/учениць (аналізувати власні думки, емоції, діяльність, поведінку); чи були учні, учениці активними учасниками взаємодії – висловлювали власні думки та ідеї, аргументували власні рішення, знаходили ідеї, впливали на процес; чи забезпечували запропоновані завдання фізичну активність школярів, природню потребу у русі, зміну їх діяльності. Мотивуюча характеристика: наскільки початок заняття пробуджував цікавість учнів/учениць до теми; наскільки запропоновані завдання мотивували учнів/учениць до пошуку власного рішення; чи мали учні/учениці можливість пробувати знову і знову,

експериментувати, досліджувати, а не шукати одну «правильну», на думку вчителя, відповідь. Радісна характеристика: наскільки була взаємодія радісною для учнів/учениць; наскільки учні/учениці відчували позитивні емоції впродовж заняття, отримали задоволення від процесу пізнання та його результату; чи були на занятті ситуації успіху, моменти відкриття, захоплення від власної діяльності для учнів/учениць.

Розв'язання педагогічної ситуації:

Учні 2 класу отримали завдання спроєктувати і побудувати модель майданчика для відпочинку дітей. Вони працюють у групах, самостійно обирають конструкцію, обговорюють варіанти, випробовують їх, змінюють модель після невдалих спроб і презентують результат.

Завдання:

- *знайти в ситуації прояв кожної з 5 характеристик ДП;*
- *визначити, яка характеристика проявлена найсильніше;*
- *запропонувати одну зміну, яка зробила б діяльність ще більш діяльнісною.*

Робота в групах

Придумати власну коротку навчальну ситуацію, у якій одночасно реалізуються всі 5 характеристик ДП.

5. Діяльнісні міжпредметні завдання (діагностичні роботи) на уроках.

Міжпредметні завдання в початковій школі – це навчальні завдання, що поєднують зміст кількох навчальних предметів і сприяють формуванню в учнів цілісного бачення світу (інтеграції). Вони допомагають дітям усвідомити взаємозв'язки між різними галузями знань – природничою, мовно-літературною, математичною, мистецькою тощо. Такі завдання створюють умови для застосування знань у нових, нестандартних ситуаціях, коли розв'язання проблеми потребує інтеграції різних способів мислення. Наприклад, під час вивчення теми про довкілля учні можуть розраховувати площу клумби (математика), описувати її словами (українська мова) й створювати малюнок (мистецтво). Міжпредметні завдання сприяють розвитку пізнавальної активності, логічного мислення, творчості та уміння співвідносити теорію з практикою. Вони допомагають формувати ключові компетентності – насамперед уміння вчитися, спілкуватися, критично мислити й працювати у команді. Учитель, добираючи такі завдання, має враховувати вікові особливості молодших школярів і забезпечувати посильність навчального матеріалу. Ефективність міжпредметних завдань зростає, коли вони пов'язані з життєвим досвідом дітей і мають практичний зміст. Виконання таких завдань робить навчання цікавішим, змістовнішим і наближеним до реального життя. Саме завдяки міжпредметній інтеграції навчання у початковій школі стає більш цілісним і компетентнісно орієнтованим.

Комплексні діагностичні роботи в початковій школі – це вид перевірки навчальних досягнень учнів, який дає змогу оцінити рівень сформованості предметних і ключових компетентностей одночасно з кількох освітніх галузей. Такі роботи мають інтегрований характер і спрямовані не лише на перевірку знань, а й на виявлення уміння застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Завдання комплексних діагностичних робіт об'єднуються спільною темою або проблемою, що вимагає використання знань із кількох предметів – наприклад, української мови, математики, «Я досліджую світ». Вони допомагають виявити не лише рівень засвоєння окремих тем, а й загальний розвиток логічного, критичного та творчого мислення учнів. Такі роботи сприяють формуванню цілісного підходу до оцінювання результатів навчання та дозволяють учителю побачити, як учень інтегрує знання з різних галузей. Під час розроблення комплексних діагностичних завдань враховуються вікові особливості молодших школярів, поступовість і посильність виконання. Учитель аналізує не лише правильність відповідей, а й способи дій, які застосовує дитина. Результати цих робіт використовуються для подальшого планування освітнього процесу, індивідуалізації навчання й надання допомоги тим, хто потребує підтримки. Комплексні діагностичні роботи є важливим інструментом моніторингу якості освіти на початковому етапі. Вони забезпечують об'єктивне розуміння динаміки навчальних досягнень і розвитку компетентностей кожного учня.

Завдання: «Створити діяльнісне міжпредметне завдання»

Створити одне комплексне міжпредметне завдання для учнів початкової школи, яке потребує використання знань щонайменше з трьох освітніх галузей.

«У шкільному дворі планують створити клумбу».

Після цього визначити:

- які знання інтегруються

- яке наскрізне вміння формується